

การเข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย :
กรณีศึกษาเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา

นายศรัณย์ สิงห์ทน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547
ISBN 974-17-6831-1
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I22142897

PARTICIPATION OF FARMERS IN THE PILOT PROJECT OF SUSTAINABLE
AGRICULTURAL DEVELOPMENT FOR SMALL-SCALE FARMERS :
A CASE STUDY OF CHACHOENSAO GEOGRAPHICAL ECOLOGICAL ZONE

Mr. Saran Singhton

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Inter-Department)
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2004
ISBN 974-17-6831 -1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน
ของเกษตรกรรายย่อย : กรณีศึกษาเขตภูมินิเวศน์ละแวกเชิงเทรา

โดย

นายศรัณย์ สิงห์ทน

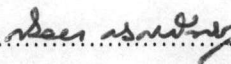
สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

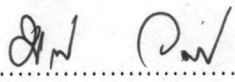
อาจารย์ที่ปรึกษา

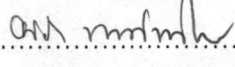
ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

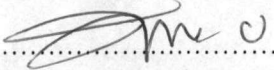
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

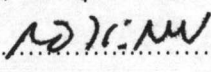
.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภักดิ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

.... กรรมการ
(ดร.นฤมล อรุโณทัย)

.... กรรมการ
(ดร.ศิริเชษฐ์ ตั้งชะมาน)

ศรัณย์ สิงห์ทน : การเข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของ
เกษตรกรรายย่อย :กรณีศึกษาเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา. PARTICIPATION OF
FARMERS IN THE PILOT PROJECT OF SUSTAINABLE AGRICULTURAL
DEVELOPMENT FOR SMALL- SCALE FARMERS : A CASE STUDY OF
CHACHOENGSAO GEOGRAPHICAL ECOLOGICAL ZONE อาจารย์ที่ปรึกษา :
ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์, 136 หน้า. ISBN 974-17-683-1

งานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การเข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของ
เกษตรกรรายย่อย : กรณีศึกษาเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้คือ
เกษตรกรรายย่อยในเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา จำนวน 470 คน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธี
วิจัยใน 2 ลักษณะ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษา
เกษตรกรรายย่อยจำนวน 470 คน มีจุดประสงค์หลัก คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเกษตรกรรายย่อยในการเข้าร่วมโครงการนำร่องฯ
ในเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการนำร่องฯ
ในเขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา

ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครง
การฯ คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่โครงการนำร่องฯ การมี
โอกาสได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน การได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างความสำเร็จของเกษตรกรรม
ยั่งยืน ทักษะคิดและความเชื่อมั่น แต่ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ คือ ขนาดครอบครัว

ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามรายชื่อเกษตรกรราย
ย่อยของโครงการนำร่อง ฯ เขตภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา จำนวน 50 ราย มีจุดประสงค์หลัก คือ ศึกษา
การปรับกระบวนการทัศน์ ทั้งกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่ม ในด้านการผลิต การมีส่วนร่วม
ในชุมชน ภูมิปัญญา ผลการศึกษาพบว่า หลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการนำร่องฯ แล้ว ได้มี
การปรับวิธีการประกอบอาชีพ การใช้ทรัพยากรและการใช้ภูมิปัญญาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นและ
แตกต่างไปจากเดิม ส่วนการปรับในเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก
ลักษณะการตั้งบ้านเรือนยังคงรูปแบบเดิม

สหสาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4589157220 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD : PARTICIPATION / SUSTAINABLE AGRICULTURAL DEVELOPMENT /
SMALL SCALE FARMERS

SARAN SINGHTON : PARTICIPATION OF FARMERS IN THE PILOT
PROJECT OF SUSTAINABLE AGRICULTURAL
DEVELOPMENT FOR SMALL- SCALE FARMERS : A CASE STUDY OF
CHACHOENGSAO GEOGRAPHICAL ECOLOGICAL ZONE. THESIS ADVISOR
: PROF. AMARA PONGSAPICH, Ph.D., 136 pp. ISBN 974-17-683 -1

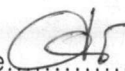
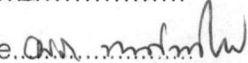
This study adopts two methodologies. Firstly, in quantitative research, the sample consists of 470 small-scale farmers using questionnaires. This methodology has the following objectives :

1. To study factors influencing the participation of small-scale farmers in the pilot project of sustainable agricultural development .
2. To study changes taken place after small-scale farmers participate in the pilot project.

The analysis finds that factors influencing small-scale farmers' participation in the project are age, level of education, income, contacts with project coordinators, . opportunities to get budget support, .opportunities to visit success cases, attitude and confident in the project. In contrast, family size is not a factor influencing small-scale farmers' participation.

Secondly, in qualitative research, the sample consists of 50 small-scale farmers participated in the pilot project. The main objectives are to study paradigm change in learning and group process in terms of : production, resource utilization, community participation and use of local knowledge. The analysis finds that after small - scale farmers participated in the project, they adjusted their production process, resource utilization and use of local knowledge. But community participation has not been improved since participants in the project maintain their livelihood in diverse locations. Community participation could not be developed.

Field of Study Human and Social Development
Academic year 2004

Student's signature
Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ในความสำเร็จของงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ในความเมตตาความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า ตลอดระยะเวลาของการศึกษาและการวิจัย ข้าพเจ้าได้รับความใส่ใจ คำแนะนำและการสอนที่มีประโยชน์ในทางวิชาการและงานวิจัยมากมาย รวมทั้ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์ ที่ให้ความเอาใจใส่และข้อแนะนำในการวิจัยที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. นฤมล อรุโณทัยและอาจารย์ ดร. ศิริเชษฐสังฆะมาน ในความดูแลและให้คำแนะนำสำหรับงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ด้วย

ที่สำคัญสำหรับงานวิทยานิพนธ์นี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในความร่วมมือและน้ำใจที่มากมายของคุณลุง คุณป้า คุณน้า คุณอาและพี่ๆ ใน 12 หมู่บ้านของเขตภูมินิเวศน์จะเชิงเทราในการต้อนรับและร่วมมือสำหรับการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลในครั้งนี้ รวมถึง เอื้อเพื่อให้ข้าพเจ้าได้พักอาศัยด้วยเป็นเวลาหลายเดือน

นอกจากนั้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาพัฒนา มนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่างๆ ทั้งในทางวิชาการและการวิจัย รวมทั้ง ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างตลอดมาของพี่สมจิตร พี่สุธิดา (พี่เล็ก) และน้องๆ ทุกคนในรุ่นที่ 1 ที่ช่วยกันประคับประคองและช่วยเหลือกันอย่างจริงใจมาโดยตลอด

ท้ายที่สุด ข้าพเจ้าขอกราบเท้าขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และขอบคุณทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนการศึกษาของข้าพเจ้าตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	6
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม.....	7
แนวคิดเรื่องกระบวนการยอมรับนวัตกรรม.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการนำร่องฯ ของเกษตรกรรายย่อย.....	18
ขอบเขตของการวิจัย.....	24
ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	25
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	26
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	26
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	27
2 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	28
ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย.....	28
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเกษตรกรรายย่อยในการเข้าร่วมโครงการนำร่องฯ.....	36
4 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการนำร่องฯ.....	59
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเชิงเสนอแนะ.....	82
รายการอ้างอิง.....	103
ภาคผนวก.....	107
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	137

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามภูมิภาคหลังทาง ประชากร เศรษฐกิจและสังคม.....	37
2	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามแหล่งที่มาของ การรู้จักครั้งแรกกับ โครงการนำร่องฯ	41
3	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามการได้รับการ สนับสนุนทางการเงินเพื่อการประกอบเกษตรกรรมแบบยั่งยืน.....	42
4	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อยจำแนกตามการได้เห็น ตัวอย่างความสำเร็จของเกษตรกรรมยั่งยืน	44
5	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามการทำงานของ เจ้าหน้าที่ โครงการนำร่องฯ.....	46
6	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามความคิดเห็นใน เรื่องของประโยชน์ของโครงการนำร่องฯ.....	48
7	แสดงการกระจายร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามความคิดเห็นใน เรื่องของโอกาสที่จะทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืนในอนาคต.....	50
8	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามอายุ.....	51
9	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามระดับการศึกษา..	52
10	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามรายได้ครอบครัว..	53
11	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามขนาดครอบครัว..	54
12	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามการสนับสนุน ด้านการเงิน.....	55
13	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามการมีโอกาสเห็น ตัวอย่างความสำเร็จของเกษตรกรรมยั่งยืน.....	56
14	แสดงอัตราส่วนร้อยละของเกษตรกรรายย่อย จำแนกตามการได้รับการ ติดต่อของเจ้าหน้าที่โครงการนำร่องฯ.....	57